

ian nation and national minorities of Ukraine, consolidating all ethnic components of Ukrainian society may reduce the negative influence of the first two factors.

Key words: territorial integrity, sovereignty, de facto state, secession, peaceful settlement.

УДК 321.01

В. О. КОТИГОРЕНКО

ПРОБЛЕМА ГІБРИДНОСТІ І НЕОБХІДНІСТЬ ДЕГІБРИДИЗАЦІЇ ПОЛІТИЧНОЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ

Проаналізовано інституціональні причини безперестанних спроб різних груп правлячого класу України змінити конституційну модель владно-політичних відносин у державі. Обґрунтовано авторську версію доцільності трансформації чинної парламентсько-президентської моделі в модель парламентсько-прем'єрську з обмеженими повноваженнями президента країни. Запропоновано способи вирівнювання умов участі політичних партій у виборах до парламенту та розподілі депутатських мандатів.

Ключові слова: політична влада, повноваження, президент, парламент, вибори.

Котигоренко В. А. Проблема гибридности и необходимость дегибридизации политической власти в Украине

Проанализированы институциональные причины непрекращающихся попыток различных групп правящего класса Украины изменить конституционную модель властно-политических отношений в государстве. Обоснованно авторскую версию целесообразности трансформации действующей парламентско-президентской модели в модель парламентско-премьерскую с ограниченными полномочиями президента страны. Предложены способы выравнивания условий участия политических партий в выборах в парламент и в распределении депутатских мандатов.

Ключевые слова: политическая власть, полномочия, президент, парламент, выборы.

Kotygorenko Viktor. The problem of hybridity and the need for dehybridization of political power in Ukraine

The paper analyses the institutional causes for the incessant attempts of various groups of the ruling class of Ukraine to change the constitutional model of political

© КОТИГОРЕНКО Віктор Олексійович – доктор політичних наук, професор, головний науковий співробітник Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України

power relations in the state. The paper substantiates the author's version of the advisability of transforming the current parliamentary-presidential model into a parliamentary-prime ministerial model with limited powers of the President. The author suggests the methods for equalizing the conditions for participation of political parties in parliamentary elections and the distribution of the deputy mandates.

Key words: *political power; empowerment, President, parliament, elections.*

Гібридність – іменник, похідний від терміна «гібрид» (з латини: hybrida – помісь), яким означають результат природного або штучного схрещування генетично відмінних форм

У часи суверенізації України і всі роки потому у вітчизняному політичному, правовому, науковому й широкому суспільному дискурсах серед топових тем була й залишається тема оптимізації моделі політичної влади в країні. У цій статті викладено позицію автора щодо двох аспектів дискусії.

Перший – про інституціональні причини того, чому від виборів до виборів актуалізуються наміри, успішні або невдалі намагання змінити конституційну модель владних відносин (зокрема: референдум 2000 р., організований насамперед з метою запровадження в Україні двопалатного парламенту зі збереженням потужних повноважень глави держави; певне обмеження конституційних повноважень Президента в частині контролю і формування вертикалі виконавчої влади у 2004 р.; відновлення у вересні 2010 р. Конституції України в редакції 1996 р. неконституційним рішенням Конституційного Суду України (саме так оцінили рішення своїх колег тогочасні судді КСУ В. Шишкін і П. Стецюк); внесення на початку 2011 р. змін до Конституції України щодо проведення чергових виборів народних депутатів України, Президента України, депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів; ухвалення в лютому 2014 р. парламентом (без рішення профільного комітету і рішення КСУ) Закону, відповідно до якого набирала чинності Конституція України 1996 р. зі змінами, внесеними у 2004, 2011, 2013 та 2014 рр.; згадані відомості про напрацювання варіантів конституційних змін, бажаних для теперішніх «влада імущих»; безперестанні «експерименти» з моделями обрання народних депутатів (мажоритарні, пропорційні, змішані, з партійними блоками і без, з різною висотою так званого прохідного бар'єру і т.д.).

Другий аспект – про можливі варіанти законодавчого розв’язання проблем, усунення яких сприятиме оптимізації системи політичної влади в країні. На цю тему час від часу (найчастіше перед виборами і одразу після них) дебатують політики, науковці, експерти неурядових громадських організацій. *Найгостріші політичні і правові дискусії відбуваються довкола стрижневої вісі вітчизняної політичної системи, якою є пост Президента України.*

Через що пост Президента України можна вважати владним гібридом?

Конституція наділяє главу держави повноваженнями, багато з яких, згідно зі стандартами розмежування функцій влади, мають належати, відповідно і виключно, її законодавчій, виконавчій та судовій гілкам. Президент також наділений інструментами впливу на персональний склад та функціонування цих гілок і не лише їх. Ця помісь (гібридність) закріплена положеннями Основного Закону: Президент є гарантом державного суверенітету і додержання Конституції України, Уряд - забезпечує державний суверенітет і виконання Конституції і законів України, актів Президента (*мабуть, тільки дуже фахові юристи-конституціоналісти зважаться пояснити відмінності повноважень, способів, методів і механізмів «гарантування» і «забезпечення» державного суверенітету та «додержання» і «виконання» Конституції*); парламент призначає більшу частину Кабінету Міністрів України за поданням його Прем’єра (призначеного парламентом за поданням Президента на пропозицію коаліції депутатських фракцій), але двох міністрів (оборони та закордонних справ) – за поданням Президента; Кабінет Міністрів як вищий орган у системі виконавчої влади відповідальний і перед Президентом, і перед Верховною Радою, керується у своїй діяльності як законами України та парламентськими постановами, так і указами Президента; Президент є суб’єктом законодавчої ініціативи та має право вето щодо прийнятих Верховною Радою України законів (крім законів про внесення змін до Конституції України) з наступним поверненням їх на повторний розгляд Верховної Ради України; Президент на основі та на виконання Конституції і законів України видає укази і розпорядження, які є обов’язковими до виконання на території України; Президент зупиняє дію актів Кабінету Міністрів України з мотивів невідповідності

Конституції з одночасним зверненням до Конституційного Суду України щодо їх конституційності, скасовує акти Ради міністрів Автономної Республіки Крим; Президент за поданням Кабінету міністрів призначає і звільняє голів місцевих державних адміністрацій, які здійснюють виконавчу владу в областях і районах, містах Києві і Севастополі (*ця конституційна норма реалізується за ustalеною ще з часів другого Президента України практикою, коли урядове подання на призначення робиться після попереднього погодження кандидатур в Адміністрації Президента*); голови державних адміністрацій відповідальні і перед Президентом, і перед Кабміном; рішення голів місцевих державних адміністрацій, що суперечать Конституції та законам України, іншим актам законодавства можуть бути відповідно до закону скасовані Президентом або головою місцевої державної адміністрації вищого рівня; Президент також скасовує акти Ради міністрів Автономної Республіки Крим; Президент очолює та формує персональний склад Ради національної безпеки і оборони України, яка координує і контролює діяльність органів виконавчої влади у відповідній сфері, та вводить рішення Ради у дію своїми указами; Президент вносить до Верховної Ради подання про призначення на посаду та звільнення з посади Голови Служби безпеки України; Президент за згодою Верховної Ради України призначає на посаду та звільняє з посади Генерального прокурора (*наскільки ефективними є президентські важелі впливу на парламент показала «епопея» 2016 р. з призначенням керівника Генпрокуратури*); Президент призначає двох із двадцяти одного члена Вищої ради правосуддя; Суд в Україні утворюється, реорганізовується і ліквідується законом, проект якого вносить до парламенту Президент після консультацій з Вищою радою правосуддя; Президент призначає на посаду судді за поданням Вищої ради правосуддя в порядку, встановленому законом; Президент призначає третину складу Конституційного Суду України (шість із шістнадцяти суддів КСУ); Президент подає до парламенту кандидатуру на призначення на посаду Голови Національного банку України, а також вносить подання про звільнення з посади Голови НБУ; Президент призначає на посади та звільняє з посад половину складу Ради Національного банку України; Президент призначає половину складу Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення.

Отака помісь разом з низкою інших записаних у Конституції посадових повноважень наділяє главу держави потужними можливостями ефективного гравця на всіх основних полях владних відносин. І не простого гравця, а капітана усіх трьох головних владних команд (гілок). І одночасно ще й польового арбітра.

Звісно, що кожен з президентів по-різному користався потенціалом здобутої влади залежно від життєвого досвіду і особистісних якостей, а також від зацікавлень і спроможностей найближчого оточення, яке він сам формував і яке формувало його. Кожен з президентів, кого обирали у 1994 і наступних роках (хіба що, окрім третього), на початку каденції намагався цей потенціал примножити, у тому числі шляхом змін до Основного закону. Не була винятком і спроба конституційної реформи на засадах внесеного до парламенту президентського законопроекту від 1 липня 2015 р. про внесення змін до Конституції України щодо децентралізації влади. У разі їх схвалення двома третинами і більше голосів від конституційного складу Верховної Ради України вони могли втілитися як оновлена версія політико-владного гібриду, але не втілилися, принаймні, поки що.

Коли у домінантних групах правлячого класу актуалізується питання гібридизації «по-новому? Тоді, коли для лідера цих груп настає час із власної волі (згідно з нормами Основного закону) залишити посаду або усвідомити малоімовірність чи примарність повторного обрання. Тоді кожен президент починає міркувати над тим, як обмежити повноваження свого вірогідного наступника, незалежно від того, хто може таким стати, і як разом з тим забезпечити собі гарантії недоторканності і впливовості у новій політико-владній конфігурації. Тому що краще за інших розуміє загрози (хочеться вірити, що не тільки для себе, а й для усієї країни) надмірної концентрації влади в одному центрі. А також тому, що ці загрози добре усвідомлює оточення, яке отримувало від тієї концентрації неабиякі зиски, і через це боїться втратити здобуте у разі приходу до влади нового очільника з його наблизеними.

За описаним алгоритмом почалися рухи серед теперішнього істеблішменту. У тому числі в напрямі бажаного для нього переходу до двопалатного парламенту: з нижньою палатою, що обирається за партійними списками, і верхньою, яка формується на мажоритарній основі.

«Верхні» депутати чи сенатори (байдуже, як їх називати) або всі 150 (саме таку кількість вважають оптимальною), або більшість з них неминуче будуть плутократами або ставлениками олігархів. Досвід виборів в одномандатних округах є тому неспростовним підтвердженням. Адже серед тих, хто голосує, традиційно мало успішної молоді, активістів соціальних мереж і демократично налаштованих представників середнього класу, чисельність якого стрімко зменшується. Зате багато людей, які через матеріальну скруту вже не такі горді, щоб відмовитися від пропозиції на кшталт «від кандидата у депутати - тобі, від тебе - плюс або галочка у бюлетені за кандидата», але достатньо обов'язкові, щоб виконати свою частину домовленого.

Гадаю, досить однієї спроби, щоб правильно відповісти на запитання, у якій частині олігархів та інших плутократів (повновладної чи опозиційної) більше можливостей «домовлятися» з виборцями та впливати на їхній вибір через засоби масової інформації. Так само однієї спроби досить, аби безпомилково відповісти на запитання, чи дійдуть порозуміння плутократи з Президентом до, під час і після виборів навіть у разі, якщо його посада матиме навіть менший обсяг повноважень, аніж зараз, але дозволить контролювати так званий «силовий блок» влади.

У жодному разі не мав і не маю на думці, що двопалатний парламент як такий чимось гірший, аніж однопалатний. Можливо, у чомусь навіть кращий і доцільний. Але не за теперішніх умов, коли незавершений і недосконалий процес децентралізації у купі з високим ступенем корумпованості на усіх рівнях усіх гілок влади формує загрози перетворення децентралізації на регіональну феодалізацію, за якої плутократи на місцях контролюватимуть свої феоди, а їх контролюватимуть старші «за званням» і потужніші представники тієї ж соціальної верстви - олігархи. Чи витримає Україна таку динаміку, надто в ситуації «гібридної» агресії зі Сходу? Запитання виглядає риторичним.

Навіщо і як дегібридувати політичну владу в Україні? Досвід функціонування вітчизняної політико-владної моделі виявив дві найбільші вади властивої їй гібридності. *Перша* - невиправдано великі повноваження і можливості, що їх здобуває переможець президентських перегонів. У результаті формується ситуація, яка підт-

верджує універсальність афоризму, відомого ще з кінця XIX століття: «влада розбещує, абсолютна влада розбещує абсолютно».

Від виборів до виборів змагання за президентство в Україні стає гострішим і брутальнішим. Таку динаміку найперше стимулюють конкурентні переваги, що їх здобуває певне олігархічне бізнес-угруповання, з яким пов'язаний той, хто посідає найвищий і найвпливовіший пост у державі.

Становлення олігархічних угруповань в Україні відбувалося доволі певних виробничих, фінансово-економічних, сировинних та інших ресурсів - приватних, приватизованих, частково або повністю належних державі, супроводжувалося корупційними домовленостями з чиновниками, створенням, придбанням і взяттям під контроль телевізійних та інших засобів масової інформації і комунікації, утворенням і узалежненням потрібних для впливу на формування складу та функціонування центральної і місцевих влад партійних та квазі-партійних проектів тощо. Відтак саме ці угруповання стали найвпливовішими учасниками виборів усіх видів і рівнів.

Для кожного з них успіх «свого» кандидата означав, що «переможець отримає все», а невдача спричинить неминучі втрати. Саме втрати і загрози ще більших втрат від поведінки «сім'ї» переможця президентських виборів 2010 р. спонукали окремих олігархів підтримати Революцію Гідності. Але те, що сталося, не стало для них уроком на майбутнє. Намагання утримати, здобути і використати президентський ресурс у власних інтересах продовжуються - зваба можливостей президентської гібридної влади надто велика. Ця зваба тлумить інстинкт самозбереження від повторення пройденого, блокує усвідомлення того, що солодкість такої бажаної й очікуваної перемоги може обернутися втратою всього і всіма. Україна, українське суспільство, самі олігархи і весь правлячий клас країни навряд чи витримають чергову міжолігархічну війну хоча б тому, що вона стане другим фронтом російської агресії.

Друга вада гібридності української політичної влади полягає в тому, що закладене в Конституції дублювання повноважень і функцій виконавчої влади Президентом і Урядом, повноважень законодавчої влади – Президентом і парламентом є найгіршим варіантом утілення принципу «стримувань і противаг» у системі владних відносин. Найкрасномовніше свідчення цього – ситуація, коли через

відсутність згоди між главою держави і керівником уряду упродовж багатьох місяців в умовах збройного, інформаційного та іншого протистояння з Російською Федерацією у країні не призначалися глави обласних і районних державних адміністрацій. Подібні та інші латентні й публічні конфлікти між президентом і прем'єр-міністром відбувалися упродовж усіх минулих років і відбуваються тепер.

Тим часом сучасний світ знає десятки, якщо не сотні набагато вдаліших, аніж український, варіантів формування і функціонування політичної влади, політичних систем і політичних режимів. Найуспішніші поміж них ті, що не є гібридними у тому розумінні, яке подано у цьому тексті. Майже всі вони вкладаються у параметри двох моделей, спільним атрибутом яких є реально незалежна судова гілка влади.

Відповідно до однієї з цих моделей повноважним главою виконавчої влади є президент, підконтрольний і підзвітний парламенту. Відповідно до іншої - керівником виконавчої влади є глава уряду, так само підконтрольний і підзвітний парламенту (що не виключає наявності посади президента і навіть монарха, але з украй обмеженнями, часто суто церемоніальними функціями).

Вадодою першої з названих моделей (парламентсько - президентської) часто називають загрозу авторитаризму (особливо у разі обрання президента прямим голосуванням виборців), а її перевагою - потужний мобілізаційний потенціал, здатний забезпечити високі темпи економічного, соціального та іншого розвитку країни. Насправді ж такі самі загрози і переваги може мати і друга модель, свідченням чого є кар'єра авторитарного за переконаннями і поведінкою творця (точніше, одного з творців) сінгапурського «економічного дива» Лі Куан Ю.

У світі багато прикладів, коли саме демократичні держави з парламентсько-прем'єрською моделлю влади досягли й досягають найбільш видатних економічних та інших успіхів (Австрія, Італія, Норвегія, Німеччина Польща, Фінляндія, Швеція, Японія) навіть в умовах війни (Ізраїль).

Є підстави вважати, що саме парламентсько-прем'єрська модель із вмонтованими в неї інституційними запобіжниками щодо загроз авторитаризму найбільш прийнятна для України. Як показав двадцятилітній досвід, на авторитарну поведінку президентів та інших

державних посадовців українці відповідають масовими протестами. Однак такі сплески громадянської активності не можуть замінити усвідомленої й наполегливої роботи з формування сталої демократичної влади. Влади, ґрунтованої не на «стримуваннях і противагах» владно-управлінських відносин, а на такому їх унормуванні, яке забезпечуватиме «стимули і рушії» спільної роботи в національних інтересах, інтересах кожного і всіх громадян. У становленні й функціонуванні такої моделі вирішальною є роль законодавця – Верховної Ради.

Як зробити український парламент ефективним і справжньому представницьким? Найперше - зробити його реально незалежним. Адже після ухвалення Конституції у 1996 р. тільки один президент (обраний у третьому турі) не використовував уповні свої посадові повноваження для контролю над Верховною Радою, бо не надто того прагнув. За його каденції було ухвалено закон, відповідно до якого вибори народних депутатів мали відбуватися не за змішаною, як до того, а за пропорційною системою в загальнодержавному виборчому окрузі зі зниженим до 3% прохідним «бар'єром». Вибори за такою системою відбулися: чергові у 2006 р. та позачергові у 2007 р.

Вони потужно прискорили процес партизації політичної системи країни і суспільної свідомості. У президента і його апарату та оточення стало менше можливостей впливати на парламент ресурсом підконтрольних «силовиків» для досягнення потрібних «домовленостей» із депутатами, обраними в одномандатних округах. То був рух у правильному напрямі. Бо позапартійна влада є владою чиновництва, яке приватизує всі суспільні процеси, включаючи саму владу. Водночас чиновницька бюрократія уособлює державний апарат, без якого не може відбутися й існувати жодна держава. Цей апарат має власні корпоративні інтереси, а специфіка його функціонування обов'язково передбачає значну міру закритості. Тому невдоволення владою, яка не є публічною, не має політичного імені і яку громадяни не можуть змінити демократичним шляхом голосування, продукує невдоволення державою як такою. За таких умов партизація й змінюваність політичних партій сприяє укріпленню державницького патріотизму громадян і деескалації неминучих протиріч між владою і народом.

На жаль, описане - ідеал, просування до якого буде тривалим і непростим. Тому що справжньої партійної системи Україна немає

й досі. Більшість партійних проектів створювалася заради просування у владу або збереження у владі представників великих бізнес-груп, переважно олігархічних. Такі проекти не пропонували та й не могли запропонувати суспільству щось вагоміше, аніж гасла, зазвичай, подібні, як близнюки, хоча й народжені та виплекані різними батьками (матерями). Жоден з цих проектів не спромігся до розроблення, а тим більш утілення ідей, реальних дієвих програм, стратегій розвитку держави і суспільства. Тому партійні спонсори вирішили робити ставку на відомих політиків та їх «розкрутку».

Так почали формуватися іменні виборчі блоки, а пізніше - іменні партійні проекти. Відбулося повернення до такої «милої» авторитарним президентам змішаної пропорційно-мажоритарної системи обрання народних депутатів. Щоб не допустити до парламенту та інших владних структур нових облич, у тому числі виразників інтересів середнього класу, який почав набирати економічну потугу і заявляти амбіції на участь в управлінні державою, вносилися потрібні зміни до законів.

Зокрема, було піднято прохідний виборчий бар'єр. Закріплено порядок, згідно з яким кошти фінансової застави політичних партій, котрі за результатами голосування бар'єр не долали, зараховувалися до державного бюджету. Натомість їх успішнішим конкурентам від великого бізнесу кошти застави поверталися. Представлені у Верховній Раді, вони почали отримувати додаткове фінансування своїх потреб коштом державного бюджету.

Якщо такі практики продовжаться, загроза концентрації олігархатом влади в Україні може стати реальністю на десятиліття. Малий і середній бізнес, соціально активна громадськість, у тому числі та її частина, яку називають креативним класом, навряд чи зможуть успішно конкурувати з тими, хто розбагатів і багатіє на монополіях, доступі до влади, на війні, контролює медійний простір, обзавівся «приватними арміями»...

Щоб усунути цю загрозу і дати Україні й українцям мати шанс кращу владу і краще майбутнє, потрібно не так вже й багато, але зробити це має законодавець. Зокрема, скасувати норми, які дискримінують одні політичні партії і надають перевагу іншим.

Запровадити застосовувані у багатьох європейських країнах заборони на розміщення платної (крім тієї, яку оплачує ЦВК) полі-

тичної реклами на ТБ, у друкованій пресі, радіо, білбордах, інтернет-сайтах, соціальних мережах і відеохостингах, щоб хоч частково вирівняти можливості грошовитих кандидатів і кандидатів без великих грошей.

Також важливо скасувати сумнозвісний прохідний бар'єр до Верховної Ради та перейти від змішаної системи парламентських виборів до пропорційної.

Питання, за «відкритими» чи «закритими» списками – залишити на розсуд самих партій. Минулі вибори до місцевих рад виявили вельми вразливе місце перших. Кандидати від однієї й тієї ж партії нерідко більше конкурували між собою і створювали проблеми одне одному, і менше змагалися з висуванцями інших партій, оскільки можливість здобуття мандату залежала не тільки від подолання «своєю» партією прохідного бар'єра, а й від того, хто з однопартійців набере більше голосів.

Відповідно до Конституції в Україні обирається однопалатний парламент. У такому парламенті депутати повинні бути рівними: і в частині балотування, ведення виборчої кампанії та підведення її підсумків, і в правах та обов'язках (*на противагу парламенту двопалатному, де палати мають відмінності в порядку обрання та в повноваженнях, і, відповідно, мають різні системи обрання і повноваження депутати кожної з палат*). Змішана ж система виборів до Верховної Ради України порушує вимогу рівності, унеможлиблює реалізацію гарантованих громадянам Ст. 38 Конституції права на участь в управлінні державними справами та права бути обраними до органів державної влади на принципі рівності усіх людей у своїх правах згідно зі Ст. 21 Основного закону.

Окрім того, мінімальна кількість голосів, необхідна для здобуття одного депутатського мандата у загальнодержавному виборчому окрузі, зазвичай, є суттєво більшою від кількості голосів, що їх «збирає» переможець-мажоритарник. Так, за результатами виборів до парламенту у 2014 р. в Луганській області четверо самовисуванців і «опоблоківець» перемогли голосами від 6,5 до 11,2 тис. виборців; у Миколаївській і Херсонській областях кандидати від БПП стали депутатами за підтримки виборців у кількості від 13 до 14 тис. Натомість партії, за списки яких голосували від кількох десятків тисяч до понад 700 тис. людей, не отримали жодного мандата.

Перефразувавши один широко відомий вислів, можна так сказати про чинну в Україні і деяких інших державах практику «вирахування» кількості мандатів, які отримує в парламенті партія або блок політичних партій за результатами голосування у багатомандатному окрузі: «обирають не ті, хто голосує, а ті, хто встановлює порядок підрахунку голосів». Таку практику запроваджує стаття Закону про вибори щодо розподілу мандатів виключно між партіями, списки яких набрали 5% і більше голосів виборців. Цей відсоток встановлено довільно за домовленістю законодавців без будь-якого логічного і правового обґрунтування. У результаті зневажається політичний вибір меншої, але великої частини населення країни, фактично фальсифікуються результати волевиявлення громадян (див. табл. 1).

Таблиця 1

Результати голосування і розподілу 225 депутатських мандатів у багатомандатному загальнодержавному виборчому окрузі на позачергових парламентських виборах в Україні в 2014 р.: факт і гіпотетичний варіант*

Назва політичної партії	Голоси за список партії	Факт із «бар'єром» 5%		Гіпотетичний варіант без %-го «бар'єра»**	
		Виборча квота («вага мандата»)	Кількість мандатів	Виборча квота («вага мандата»)	Кількість мандатів
1	2	3	4	5	6
Народний фронт	3 488 114	54 262	64	70 016	50
Блок Петра Порошенка	3 437 521	54 262	63	70 016	50
Об'єднання «Самопоміч»	1 729 271	54 262	32	70 016	25

* Джерело офіційних відомостей про результати голосування і розподіл мандатів: Сайт Центральної виборчої комісії. URL: <http://www.cvk.gov.ua/pls/vnd2014/wp300?PT001F01=910>

** Величина показників розраховувалася за формулою $x=a/b$, де a - загальна кількість голосів, поданих за списки партій, b - загальна кількість депутатських мандатів, x - виборча квота (кількість голосів), що надає партії право на один депутатський мандат і фактично виконує функцію планки прохідного бар'єра, висота якої залежить від результатів голосування, а не «від домовленостей». Розподіл мандатів за дробовими залишками у гіпотетичному варіанті відповідає процедурі, визначеній ч. 9 Статті 98 Закону України «Про вибори народних депутатів України»

Продовження табл. 1

Опозиційний блок	1 486 203	54 262	27	70 016	22
Радикальна Партія Олега Ляшка	1 173 131	54 262	22	70 016	17
Всеукраїнське об'єднання «Батьківщина»	894 837	54 262	17	70 016	13
Всеукраїнське об'єднання «Свобода»	742 022	0	0	70 016	11
Комуністична партія України	611 923	0	0	70 016	9
Партія Сергія Тігіпка «Сильна Україна»	491 471	0	0	70 016	8
Партія «Громадянська позиція (Анатолій Гриценко)»	489 523	0	0	70 016	7
Партія «Всеукраїнське аграрне об'єднання «Заступ»	418 301	0	0	70 016	6
Партія «Правий сектор»	284 943	0	0	70 016	5
Партія «Солідарність жінок України»	105 094	0	0	70 016	2
Партія «5.10»	67 124	0	0		0
Інтернет партія України	58 197	0	0	0	0
Партія Зелених України	39 636	0	0	0	0

Закінчення табл. 1

Українська партія «Зелена планета»	37 726	0	0	0	0
Партія «Відродження»	31 201	0	0	0	0
Партія «Єдина Країна»	28 145	0	0	0	0
Всеукраїнське політичне об'єднання «Україна – єдина країна»	19 838	0	0	0	0
Партія «Нова полі- тика»	19 222	0	0	0	0
Партія «Сила Людей»	17 817	0	0	0	0
Партія «Україна майбутнього»	14 168	0	0	0	0
Партія «Сила і Честь»	13 549	0	0	0	0
Партія Громадянський рух України	13 000	0	0	0	0
Партія «Блок лівих сил України»	12 499	0	0	0	0
Національна Демократична партія України	11 826	0	0	0	0
Конгрес Українських Націоналістів	8 976	0	0	0	0
Ліберальна партія України	8 523	0	0	0	0
ВСЬОГО	15 753 801		225		225

Згідно з даними таблиці, у 2014 р. були позбавлені права брати участь у розподілі депутатських мандатів партії, за кандидатів яких проголосували понад 3,5 млн. українців – 22,5% від 15,7 млн. українців, котрі взяли участь у виборах і чиї бюлетені було визнано дійсними. Подані ними голоси за близькі їм політичні партії були, фактично, передані на користь партій з відмінними ідеологічними і політичними орієнтаціями, програмними засадами тощо. Можна легко обчислити величини своєрідного «призового фонду» тих, що здолали бар'єр. Для цього досить порівняти результати фактичного розподілу депутатських мандатів з гіпотетичними розрахунками за тим же Законом, але без 5%-ї «перешкоди»: «Народний фронт» – 14 «призових» місць у Верховній Раді, БПП – 13, Самопоміч – 7, Опоблок – 4.

Отже, скасувати сумнозвісний бар'єр «за домовленістю» потрібно й важливо для того, щоб, *по-перше*, усунути хай і запроваджене законом, але протиправне й несправедливе зневажання політичної волі великої частини виборців і маніпулювання їхніми голосами; *по-друге*, запустити механізм «природного» відбору до парламенту кандидатів у списках партій за ознакою реальної довіри людей, а не за критерієм «пропускного» відсотка, вигідного лідерам і учасникам партійних утворень, котрі упродовж багатьох років змінюють одне одно біля владно-управлінських важелів і роблять усе для збереження такої практики; *по-третє*, усунути штучну перепону, яка стримує позитивні зміни усередині правлячого класу України за рахунок притоку нових людей і свіжих продуктивних ідей.

Малоавторитетні ж і фейкові партії, за яких інколи вносять заставу і чиї печатки «купують» наближені до олігархів суб'єкти виборів, щоб збільшити своє представництво у виборчих комісіях, і без бар'єра не мали, не мають і не матимуть перспективи входження до вищого законодавчого органу країни (ще раз див. таблицю).

До виборів, якщо вони будуть черговими, ще достатньо часу, аби теперішні парламентарі дійшли згоди про вигідність для всіх мати дегібризовану владу і однакові чесні правила політичної поведінки.

Kotygorenko Viktor. The problem of hybridity and the need for dehybridization of political power in Ukraine

The paper analyses the institutional causes for the incessant attempts of various groups of Ukrainian ruling class to change the constitutional model of political power

relations in the state. It is shown that the main cause for these attempts is the empowerment of the President of Ukraine with a hybrid of powers, many of which, according to the standards of separation of powers, must belong, respectively and exclusively, to its legislative, executive and judicial branch. The President is also endowed with instruments to influence the personal composition and functioning of these branches, and not only them. The experience of the functioning of such a model confirms the universality of the aphorism that “power corrupts, and absolute power corrupts absolutely”. This experience also gives grounds for the conclusion that such a model is the worst case scenario of the embodiment of the principle of “checks and balances” in the system of power relations. Accordingly, the paper substantiates the author’s version of the advisability of transforming the current parliamentary-presidential model into a model of the parliamentary-prime ministerial with limited powers of the President. It is demonstrated that the mixed system of elections to the Ukrainian parliament is also hybrid. It creates advantages for parties associated with large (oligarchic) business, and also helps to establish control over the parliament by the President and his entourage. In order to replace the resulting practices with more democratic ones, the paper substantiates the necessity and methods of equalizing the conditions for participation of political parties in parliamentary elections and the distribution of deputy mandates. To achieve this goal it is necessary: to move from a mixed system of elections to the Verhovna Rada of Ukraine to a system of proportional elections with the political parties’ lists in a single multi-mandate constituency; to provide legislatively for the return of financial pledge to all parties which are subjects of elections, and not only to the winner-parties; to cancel the procedure according to which in the distribution of deputy mandates participate only parties that gain votes in an amount that must exceed some arbitrarily set percentage as a percentage of the number of voters who participated in the vote. This is necessary in order, first, to eliminate the neglect of the political will of a large part of the voters and manipulate their voices; secondly, to set up and give effect to the mechanism of “natural” selection of candidates in the lists of parties on the basis of real trust of people, rather than by the criterion of a “threshold” percentage, beneficial to leaders and participants of party formations, which for many years have been changing one another in power and state management, and do everything needed to preserve this practice; thirdly, to remove the artificial obstacle that restrains positive changes within the ruling class of Ukraine due to the inflow of new people and fresh productive ideas.

Key words: political power, empowerment, President, parliament, elections.